

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA,

Brüsszel, 2004.6.9.
COM(2004) 417 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSHOZ ÉS AZ EURÓPAI
PARLAMENTHEZ**

**Az Európai Unió és Irak
Az Európai Unió szerepvállalásának kerete**

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSHOZ ÉS AZ EURÓPAI PARLAMENTHEZ

Az Európai Unió és Irak Az Európai Unió szerepvállalásának kerete

I. BEVEZETÉS

Ez a közlemény a 2003. október 16-17-i Európai Tanácsnak az Európai Unió iraki kapcsolataira vonatkozó stratégiáját illető kérésének tesz eleget, és hozzájárul az EU-nak a mediterrán és a közel-keleti térséggel fennálló stratégiai partnerségéhez. Célja, hogy alapot szolgáltasson az új szuverén iraki kormánnyal és az iraki társadalom egészével folytatandó tárgyalásoknak. A közlemény közvetíteni kívánja a több évig tartó, egymást követő háborúktól, szankcióktól és durva önkényuralomtól sújtott iraki nép számára az Európai Unió óhaját egy biztonságos, stabil és virágzó, a szomszédaival békében élő és a nemzetközi közösség részét alkotó Irak kialakulása iránt.

A közlemény elfogadása a 2003-as háború nyomán kialakult éles biztonsági helyzetben történik, ami továbbra is akadályozza az iraki lakosságot mindennapi életében és gátolja az előrelépést az ország politikai, gazdasági és társadalmi helyreállítása szempontjából. Mindazonáltal az új iraki ideiglenes kormány kinevezése, valamint az 1546. számú ENSZ biztonsági tanácsi határozat 2004. június 8-án történő elfogadása, amely megerősíti az ENSZ központi szerepét, valamint a felelősség és a hatalom irakiaknak történő teljes átadását 2004. június 30-tól, lehetőséget kínál az EU számára azon iraki erőfeszítések támogatására, amelyekkel országuknak új irányt igyekeznek szabni.

A közlemény értékeli az EU-nak az Irakkal való jelentősebb szerepvállaláshoz fűződő alapvető érdekét, és meghatározza az EU-iraki kapcsolatok fejlődésére vonatkozó középtávú célokat. A közlemény a mellett érvel, hogy az Európai Uniónak egy olyan keretet kell biztosítania, amely lehetővé teszi az EU és Irak közötti kapcsolatok fokozatos szorosabbra fűzését, amelynek ütemét a politikai átmenet haladása és a biztonsági környezet határozza meg. A helyszíni helyzet alakulásától függően az EU-nak késznek kell mutatkoznia arra, hogy felülvizsgálja hozzáállását.

II. AZ EURÓPAI UNIO ES IRAK

Szaddam Husszein huszonnégy évig tartó uralma alatt az EU-nak nem voltak politikai, illetve szerződéses kapcsolatai Irakkal, szerepe az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa (ENSZ BT) szankcióinak végrehajtására szorítkozott. Mindazonáltal az EU fontos humanitárius szerepet töltött be. 1992-től kezdve humanitárius segély szempontjából az Európai Közösség (EK) volt az Egyesült Nemzetek (ENSZ) után a legnagyobb adományozó. Szintén jelentősek voltak az EU és Irak közötti kereskedelmi kapcsolatok, különösen az energetika terén.

A 2003-as háború óta az EU törekvései az EU-tagállamok egy részének az iraki biztonsági műveletekben való részvételén kívül a humanitárius segítségnyújtásra és az újjáépítési folyamat elindításához nyújtott politikai és pénzügyi támogatásra összpontosultak. 2003 elején az EK 100 millió eurót különített el az Európai Közösség Humanitárius Irodája

(ECHO) számára iraki humanitárius segély nyújtására; Az EU-tagállamok több mint 731 millió euró összegre tettek felajánlást. Az ENSZ BT 1483. számú határozatának 2003. május 22-i elfogadását követően az EU eltörölte az Irak elleni szankcióit.

A 2003. október 23-24-én Madridban rendezett donor-konferencia elindította az Irak újjáépítésének támogatását célzó többoldalú kezdeményezést. A konferencián az EU egésze az EK hozzájárulásával együtt több mint 1,25 milliárd euróra tett vállalást. A konferencia üdvözölte az ENSZ és a Világbank azon szándékát, hogy Irak számára többoldalú adományozói vagyongazdálkodási alapot állít fel – az Iraki Nemzetközi Újjáépítési Alapot.

2003 októbere óta bővült az EU Iraknak nyújtott támogatásainak a köre. Miután a lakosság humanitárius szükségletei csökkennek, a humanitárius tevékenység kiegészül az újjáépítést célzó forrásokkal az alapvető közszolgáltatások helyreállítására, ami kiterjed továbbá a foglalkoztatás biztosítására, a szegénység csökkentésére és az iraki intézmények és közigazgatás erősítésére. Ezenkívül az EK segítségnyújtása az ENSZ politikai folyamatban betöltött szerepének, valamint az iraki civil társadalom és demokratikus intézmények fejlesztésének támogatását is célozta. 2003 óta az EU 305 millió euró összegű támogatást biztosított az EK-költségvetésből Irak számára¹

A biztonságos, stabil, demokratikus és virágzó Irakhoz fűződő EU-érdekek

Az EU-nak jelentős érdekei fűződnek az Irakkal folytatott együttműködéshez az iraki politikai és jogi intézmények újjáépítése, az iraki gazdaság átalakítása és az iraki civil társadalom újjáélesztése terén. Ide tartoznak az alábbiak:

- Alapvető érdek a jogállamiság, az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartását garantáló alkotmánnyal megerősített, stabil, többpárti demokrácia megerősítését célzó sikeres politikai átmenet iránt. Ez reményt kínál az iraki népnek és elősegíti Irak területi egységének és belső biztonságának biztosítását.
- Hasonló érdek fűződik a gazdasági növekedés és diverzifikáció előmozdításának, a szegénység csökkentésének és az iraki lakosság életszínvonalának javításának elősegítéséhez. A működőképes, versenyképes és diverzifikált piacgazdaság, az iraki infrastruktúra újjáépítése, különösen az iraki közlekedési hálózatnak a páneurópai közlekedési folyósókkal való összekapcsolása, valamint Irak regionális gazdasági integrációja révén javul majd a javak országon belüli elosztása, csökken Irak kiszolgáltatottsága a külső sokkhatásokkal szemben és létrejön a lehetősége az EU és Irak közötti kölcsönös előnyökre épülő kereskedelemnek, beruházásoknak, valamint az emberi és kulturális köteleknek. A stabilitás és jólét megkönnyítheti az Európában élő iraki menekültek önkéntes hazatérését, valamint erősítheti az EU-országok és Irak közötti társadalmi és szakmai kapcsolatokat.

¹ 2003-ban humanitárius tevékenységekre 100 millió euró összeget használtak fel, 2003-2004-ben újjáépítési célokra 200 millió euró összegre történt vállalás, ezenkívül 2003-ban 2 millió euró összeget nyújtottak bányarészvényekre. Az ECHO az Irakra vonatkozó eredeti becsléseit 3 millió euróra csökkentette. Mindazonáltal új sürgős humanitárius szükségletekre további pénzeszközök mozgósíthatók. Lásd

Az EK 2003-2004-ben Iraknak szánt segítségnyújtásának forrásait és rendeltetését illető további részletek a <http://europa.eu.int/comm/world/iraqsit/reconstruct/index.htm> honlapon található.

- További érdek fűződik Iraknak a térség biztonságához és stabilitásához való lehetséges hozzájárulásához. A husszeini rezsim vége lehetőséget teremt a térségbeli feszültségek leküzdésére. A szomszédaival és a térséggel békében élő Irak hozzájárul az Európai Biztonsági Stratégiában rögzített célkitűzések megvalósításához is. Az EU tagjelölt Törökországnak is előnye származik a stabil és demokratikus Irak megvalósulásából.
- Jelentős érdek fűződik a méltányos, átlátható és megkülönböztetéstől mentes jogi keretek megteremtéséhez Irakban. A kiszámíthatóság és a jogbiztonság előfeltételei mindazoknak az igen jelentős beruházásoknak, amelyekre az országnak szüksége van, nem utolsósorban az energiaágazatban. Tekintettel Irak számottevő hozzájárulására az Unió energiaellátásának biztonságához, valamint arra, hogy az EU-nak és Iraknak kölcsönös előnyei származhatnak az iraki olaj- és földgáztermelés növekedéséből, a beruházások számára biztosított egyenlő feltételek és a szabályozási konvergencia az energiaágazatban mind az EU, mind Irak számára jelentős érdeket képvisel.

III. AZ EU ÉS IRAK KÖZÖTTI KAPCSOLATOK FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ CÉLKITŰZÉSEK

Az iraki stabilitáshoz és jóléthez nem csupán az EU támogatására, hanem a nemzetközi közösség és mindenekelőtt maguknak az irakiaknak az együttes erőfeszítésére van szükség. Ezért az EU-nak az új iraki kormányzattal és az iraki társadalommal közösen meg kell tárgyalnia, hogy milyen szerepet képzelnek el az EU számára Irakban, és hogyan lehet az EU jelenlétét és iraki szerepvállalását fokozatosan, az átmenet folyamatának alakulásától függően továbbfejleszteni. A cél középtávon megteremteni az alapjait a széles körű és kölcsönösen előnyös kapcsolatoknak. Az EU az Irakkal folytatott párbeszéd során javaslatot tehetne arra, hogy iraki stratégiáját az alábbi középtávú célkitűzésekre építi:

Egy olyan alkotmány alapján megválasztott parlamenttel és kormánnyal rendelkező biztonságos, szilárd és demokratikus Irak kialakítása, amely garantálja az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartását az iraki lakosság egésze számára.

Nyitott, szilárd, fenntartható és diverzifikált piaccgazdaság és társadalom létrehozása méltányos gazdasági és társadalmi fejlődés előmozdítását célzó források felhasználásával, ami megteremti az alapot az emberi biztonság, a gazdasági növekedés, a foglalkoztatás indukálása és a szegénység csökkentése számára.

Irak gazdasági és politikai integrációja a térségben és a nyílt nemzetközi rendszerben.

Biztonságos, stabil és demokratikus Irak

Iraknak most lehetősége nyílik arra, hogy maga mögött hagyja önkényuralmi múltját és olyan szilárd, demokratikus intézményeket alakítson ki, amelyek garantálják a jogokat minden iraki, köztük a nők, valamint az etnikai, vallási és törzsi kisebbségek számára is. A politikai folyamat sikeréhez alapvetően fontos az olyan kérdések megoldása, mint a vallás szerepe az államban, a hatékony és demokratikus módon ellenőrzött állambiztonság, valamint a tartományi és a központi államigazgatás közötti viszonyok rendezése. Emellett a demokratikus intézmények kialakításához szükséges a nemzeti megbékélés és a konszenzus megteremtése.

Amint azt az ENSZ BT 1546. számú határozata megerősíti, az ENSZ az irakiaknak a politikai átmenet végrehajtásához nyújtott támogatással kapcsolatos központi szerepe ellátása során támaszkodik majd a háború előtt szerzett számottevő iraki tapasztalataira, valamint a tavalyi bagdadi ENSZ-központ elleni tragikus merénylet előtt Sergio De Mello ENSZ különmegbízott által megkezdett és Lakhdar Brahimi különmegbízott által folytatott munkájára. Ezért az EU-nak továbbra is támogatnia kell az ENSZ-t vezető szerepe betöltésében és biztosítania kell azt, hogy az Irak megsegítését szolgáló fellépését az ENSZ-szel megfelelően koordinálja. Tekintettel az EU-nak az önkényuralmi államrendszerekről a demokráciára épülő rendszerekre való átmenet folyamatának támogatása során szerzett saját sikeres tapasztalataira, valamint az EU-tagállamoknak a föderalizmust és decentralizációt illető széles körű tapasztalataira, az EU a következő lépéseket tehetné:

üdvözölhetné az ENSZ BT 1546. számú határozatát, amely megerősíti az iraki ideiglenes kormány szuverén státuszát 2004. június 30-tól, és támogathatná annak végrehajtását.

Párbeszédet kezdeményezhetne az új iraki hatóságokkal annak jelzésére, hogy az EU támogatja a politikai és alkotmányos folyamatokat.

Fontossági sorrendet állapíthat meg az EU-nak a választásokhoz, a helyes kormányzáshoz, az iraki civiltársadalom fejlesztéséhez, valamint az emberi jogok védelméhez és előmozdításához nyújtandó segítségre vonatkozóan.

Fontolóra vehetné segítségnyújtása kiterjesztését olyan intézkedésekre, amelyek a biztonság elősegítését, különösen a jogállamiság, valamint az igazságszolgáltatási és állambiztonsági rendszerek reformjának végrehajtását célozzák.

Nyitott, fenntartható és diverzifikált iraki piacgazdaság

2003-ig széles körű állami beavatkozás jellemezte az iraki gazdaságot, amely egyrészt közvetlenül az állami tulajdonú vállalatokon, másrészt a súlyos szabályozásokon, árkorlátozásokon és támogatásokon keresztül nyilvánult meg. A gazdaság számára a legfontosabb hajtóerőt az olajágazat jelentette, ahol az állam uralkodó szerepet töltött be. Ennek az ágazatnak az újjáépítés finanszírozása érdekében rövidtávú és rohamos mértékű növekedést kell elérnie. Középtávon azonban Iraknak háromrétű gazdasági átmenettel kell számolnia a békés fejlődésre alapuló gazdaság, a működőképes piacgazdaság és a hazai jövedelem szempontjából diverzifikáltabb és fenntarthatóbb források irányába.

Irakban széles körű a politikai és társadalmi feszültséget szító szegénység és munkanélküliség. Alapvető szükség van az életszínvonal középtávú javításához szükséges, különösen az árliberalizációval, az állami tulajdonú vállalatok átalakításával és a közszolgáltatásokkal kapcsolatos reformok társadalmi hatásainak enyhítését célzó intézkedésekre. Rövidtávon szükség lesz hatékony szociális biztonsági hálók létrehozására, az újjáépítési programoknál² a foglalkoztatás növelése érdekében a helyi szaktudás alkalmazását célzó erőfeszítésekre, valamint a forráselosztás regionális egyenlőtlenségeinek kiigazítására. Középtávon az iraki olajbevételek elosztására vonatkozó alkotmányos keret kérdését is kezelni kell.

² Például az áramszolgáltatási és egyéb alapvető infrastruktúra helyreállítása.

A jelenleg 102 milliárd dollárra becsült³ iraki külső adósságkötelezettség kérdésének megoldása előfeltétele az iraki pénzügyi életképesség visszatérésének és a tartós gazdasági és társadalmi helyreállásnak. A Párizsi Klub végső megállapodásának tartalma várhatóan széles körű befolyással lesz az iraki gazdasági tevékenységek valamennyi vonatkozására. A hitelező országok Párizsi Klubja vállalt arra, hogy 2004 folyamán igyekszik megoldást találni a kérdésre, azonban a Párizsi Klubhoz nem tartozó hivatalos és magánhitelezők részéről is hasonló elbánásra lesz szükség. Az iraki pénzügyi örökség csökkentése intézkedéseket kíván az ENSZ kártérítési bizottság által az első Öbölháború után jóváhagyott igények státuszának és a még mindig függőben levő igényeknek a kezelésével kapcsolatban is.

Az EU számottevő tapasztalattal rendelkezik az átmeneti gazdaságokkal való együttműködés terén, továbbá a társadalmi kohézióért az erős piaci intézmények kialakításával, a liberalizációval és az integrációval való ötvözése terén szerzett saját tapasztalataira épülő szakértelemmel is bír. Ezenkívül jelentős belső piaca van, amely készen áll az iraki áruk és szolgáltatások beáramlásának fogadására. Ebben a környezetben az EU a következő lépéseket tehetné:

A gazdaságpolitikai feltételrendszerről közös álláspont és ajánlások kialakításával elősegíthetné Irak külső adósságának megoldását.

Folytathatná az EK-segítségnyújtást az iraki közigazgatási és gazdasági intézményeknek az átmenet kérdéseivel foglalkozó kapacitásának kialakításához, ezen belül különösen az Általános Preferenciális Rendszer (GSP) alkalmazását lehetővé tevő működőképes vámigazgatási rendszer létrehozásához.

Segítséget nyújthatna Irak számára a gazdasági tevékenységet és a nemzetközi, többek között az energetikai beruházásokat ösztönző, valamint a korrupció, a szervezett bűnözés és a bűncselekmények megakadályozását célzó igazságszolgáltatási képességek, valamint szabályozási és jogi keretek kialakításához.

Hangsúlyozhatná a munkanélküliséggel és a szegénységgel összefüggő kérdések kezelésének szükségességét, segítséget nyújthatna egy hatékony szociális biztonsági háló kiépítéséhez, valamint a forráselosztás regionális egyenlőtlenségeinek kiegyenlítéséhez.

Hangsúlyozhatná, hogy Irak jelentős ásványkincseit ezeknek a céloknak a támogatására, valamint az iraki gazdaság diverzifikációjára, a foglalkoztatás indukálására, a szükséges fizikai, intézményi és emberi tőke fejlesztésére és a jövedelemkülönbségek csökkentésére kellene felhasználni.

A szomszédaival békében élő és a nemzetközi közösség részét alkotó Irak

Az iraki átalakulás lehetőséget kínál a térség különböző szereplői körében meglévő jogos biztonsági fenntartások kezelésére és annak biztosítására, hogy az új iraki politikai rendszer kialakulását a szomszédos államok kedvezően tekintsék. Teret biztosít továbbá Irak, az Öbölmenti Együttműködési Tanács és Irán számára közös álláspont kialakítására abban a kérdésben, hogy a térségnek miként kellene kezelnie a közös gazdasági kihívásokat.

³ Az ENSZ kártérítési bizottság által jóváhagyott igényeken kívül.

Ezenkívül az átmenet terén tett haladás előkészíti a terepet Irak számára abban, hogy nagyobb szerepet vállalhasson a nemzetközi politikai és gazdasági ügyekben és növelhesse részvételét a nemzetközi fórumokon.

Irak szomszédainak azon döntése, hogy a 2003-as háború után a szomszédok értekezlete elnevezéssel közös fórumot rendeznek az iraki helyzet megvitatására, jelzi a térségen belüli együttműködés fokozása lehetőségének közös felismerését. Hosszú távon a regionális politikai-gazdasági együttműködési keret fokozatos megteremtése, a feszültségek enyhítése és az együttműködésnek a biztonság területére történő fokozatos kiterjesztése a szélesebb térségben a stabilitás javítását és a megoldatlan regionális viták kezelését célzó mechanizmust biztosíthat.

Az EU Irak szomszédaival fennálló szoros kapcsolatai, a konfliktust követő megbékélés szempontjából saját múltja, valamint a regionális integráció előmozdítását célzó erőfeszítései révén jelentős kapcsolatokra, tapasztalatokra és szakértelemre tett szert, ami Irak és a szélesebb térség javát szolgálhatja. Az EU-nak a mediterrán és a közel-keleti térséggel fennálló stratégiai partnerségében rögzített alapelveknek és a Világkereskedelmi Szervezet (WTO) megfigyelői státuszára vonatkozó iraki kérés EU általi támogatásának megfelelően az EU az alábbi lépéseket tehetné:

Felhasználhatná befolyását és a térség országaival, különösen Irak szomszédaival meglévő párbeszédet arra, hogy ösztönözze az Irakkal való építő jellegű szerepvállalást és a térségen belüli együttműködés növelését.

Felkérhetné Irakot az EU-nak a mediterrán és a közel-keleti térséggel fennálló stratégiai partnerségében való részvételre.

Amint a más országok, így a térségbeli országok kérelmeivel kapcsolatos EU-álláspontnak megfelelő szükséges feltételek teljesülnek, kedvezően fogadhatná Irak későbbi WTO-tagságát, és bátoríthatná Irak részvételét egyéb nemzetközi fórumokon.

IV. AZ EURÓPAI UNIÓ FOKOZATOS SZEREPVÁLLALÁSÁNAK KERETE

A III. szakaszban rögzített célkitűzések megvalósítása függ egyrészt attól, hogy ezeket az új iraki kormány milyen mértékben vallja magáénak, másrészt az iraki biztonsági és politikai helyzet alakulásától. Az alábbi intézkedési javaslatok ennél fogva olyan lehetőségek, amelyek az ENSZ BT 1546. számú határozatában rögzített három várható szakasz köré csoportosulnak, és amelyeket az új iraki kormánnyal folytatandó egyeztetés mellett kell továbbfejleszteni.

Különösen fontos biztosítani azt, hogy az intézkedések végrehajtása során az EU-tagállamok, az Európai Bizottság és a Főképviselet az ENSZ-szel folytatott teljes egyeztetés mellett mind a terepen, mind pedig a nemzetközi fórumokon együttműködjenek egymással. Hasonlóképpen alapvető jelentősége van a Világbankkal, a Nemzetközi Valutaalappal és egyéb nemzetközi pénzüzetekkel való szoros koordinációnak.

I. szakasz – azonnali intézkedések

Az iraki ideiglenes kormány 2004. június 30-án teljes szuverenitást nyer, és megszűnik az ideiglenes koalíciós hatóság. Az újjáépítéshez folyamatban levő segítségnyújtáson kívül az átmeneti nemzetgyűlés megválasztásáig tartó időszakban az EU a következő kezdeményezéseket vehetné fontolóra:

A választásokra vonatkozó EU-támogatás: 2005. december 31. előtt meg kell rendezni az új kormányt megalakító és az új alkotmányt megfogalmazó átmeneti nemzetgyűlést megválasztó választásokat, az új alkotmány elfogadásáról szóló népszavazást és az általános választásokat. Az EU-nak fel kell készülnie arra, hogy az iraki választások előkészületeiben jelentős szerepet töltsön be abban az esetben, ha ilyen kérés érkezik akár az ideiglenes kormány, akár az ENSZ részéről. Az EU-nak ezenkívül fel kell mérnie, hogy szükség van-e további erőfeszítésekre és hogy a helyszíni, különösen a biztonságot illető körülmények alkalmasak-e egy EU választási megfigyelő küldöttség helyszíni kiszállására.

Nem hivatalos politikai párbeszéd: Az EU-nak a lehető legkorábbi időpontban fel kell vennie a kapcsolatot a szuverén iraki ideiglenes kormánnyal. Amennyiben a biztonsági körülmények engedik, háromoldalú, miniszteri szintű értekezletet lehet tartani a politikai párbeszédéről Bagdadban vagy 2004 szeptemberében az ENSZ közgyűléssel párhuzamosan. Sor kerülhet ezenkívül vezető tisztségviselők közötti ad hoc találkozókra is.

Az EU-missziók lényeges szerepet tölthetnek be a kapcsolatfelvétel előkészítésében és az iraki hatóságok álláspontjainak begyűjtésében. Az emberi jogoknak, a civil társadalom fejlesztésének, a választói magatartás erősítésének és az alkotmányos folyamatnak a támogatásához rendelkezésre álló pénzügyi forrásokra építve az EU-missziókat felkérhetik a szélesebb iraki civil társadalommal, így nem kormányzati szervezetekkel, vallási csoportosulásokkal, szakszervezetekkel és újonnan alakuló politikai pártokkal folytatandó nem hivatalos párbeszéd elindítására.

Jogállamiság és polgári közigazgatás. A biztonságos iraki környezet megvalósítása és fenntartása szempontjából kiemelkedő szerepet töltenek be a hatékony intézmények és a tényleges jogállamiság. Az EU a világ más térségeiben az igazságszolgáltatás és a biztonság intézményi kapacitásbővítésének támogatása terén szerzett tapasztalatokkal rendelkezik, és gyakorlata van olyan, a konfliktust követő stabilizáció szempontjából kulcsfontosságú területeken, mint a rendőrség képzése, ellenőrzése és a mentori rendszer. Ebben az összefüggésben az Európai Bizottság és az EU-tagállamok szükség szerint mérlegelhetik, hogy az EU polgári válságkezelői képességei által kínált mechanizmusok az EK-eszközök mellett alkalmazhatók lennének-e Irakban.

Irak szomszédainak pozitív szerepvállalásra való ösztönzése Az EU-nak támogatnia kell a szomszédok értekezleteit és minden innen származó együttműködési kezdeményezést, és fel kell kérnie Irakot, hogy csatlakozzon az EU-nak a mediterrán és a közel-keleti térséggel fennálló stratégiai partnerségéhez. Ezenkívül az EU rendszeresen megvitathatná Irak jövőjét Iránnal, Szíriával, Törökországgal, Jordániával és az Öbölmenti Együttműködési Tanács országaival. Az ezekben az országokban működő EU-missziók felkérést kaphatnának a folyamatosság biztosítására. Az EU felajánlhatná Iraknak és szomszédainak, hogy kiterjeszti ilyen irányú támogatását a konkrét bizalomerosztó intézkedésekre, például a határigazgatás és a vámigazgatás terén.

Az adósságra és az ezzel kapcsolatos gazdaságpolitikai feltételrendszerre vonatkozó egységes álláspont Jóllehet a megállapodás feltételeiről szóló végső döntés a hitelező országok felségjoga, több EU-tagállam érintett a Párizsi Klubnak az iraki adósság átütetmezéséről/elengedéséről szóló jelenleg folyó tárgyalásaiban. Mivel a Párizsi Klub által valószínűleg alkalmazandó, a közepes jövedelmű országokra kidolgozott „Evian” megközelítésnek kihatása lesz az EU jövőbeli iraki kapcsolataira, erőfeszítéseket kell tenni a megállapodás feltételül szabott megfelelő gazdasági feltételrendszerre vonatkozó álláspontok egyeztetésére. Az Európai Bizottság, a Nemzetközi Valutaalap, a Világbank és az Európai

Beruházási Bank közötti rendszeres párbeszéd szintén elősegítheti a kérdésre vonatkozó álláspontok és cselekvések egyeztetését.

A GSP kereskedelmi preferenciái. Irak kedvezményezettje az Európai Közösség Általános Preferenciarendszerének, de a rendszer alkalmazása a szankciók és a későbbi konfliktus miatt az első Öbölháború óta szünetel. Amint a körülmények lehetővé teszik, az Európai Bizottságnak együtt kell működnie az iraki közigazgatással egy olyan közigazgatási együttműködési rendszer felállítására érdekében, ami a rendszer működésének előfeltétele.

A humanitárius és újjáépítési segítségnyújtási program folyamatban levő végrehajtása. Az EK 2003-2004-es segítségnyújtási stratégiája az iraki helyzet figyelemmel követésére, az új vészhelyzetekben jelentkező humanitárius szükségletek azonnali kielégítésére, az iraki újjáépítéshez, különösen a foglalkoztatás indukálására nyújtott további források gyors biztosítására, valamint az Egyesült Nemzetek és a nemzetközi pénzüzetek égisze alatt létrehozandó többoldalú keret támogatására irányul. Ebből következően az EK-költségvetésből a madridi konferencián Irak újjáépítésére felajánlott 200 millió euró átutalásra került az ENSZ ügynökségeihez, valamint az Iraki Nemzetközi Újjáépítési Alaphoz, és a kifizetéseknek ebben a szakaszban fel kell gyorsulniuk.

EB-iroda: Egy teljesjogú európai bizottsági delegáció nyitása Irakban a biztonsági helyzet és a közösségi források rendelkezésre állásának a függvénye. Mindazonáltal első lépésként a politikai képviselő előkészítésére és az EU-tagállamokkal az újjáépítésre vonatkozó segítségnyújtásról szóló helyi egyeztetés biztosítására a Bizottság ammáni delegációjának helyiségeiben irodát hoz létre az iraki ügyek vitelére. Az iroda egyben kapcsolattartást biztosít az Egyesült Nemzetek iraki segítségnyújtási misszójával és az Iraki Nemzetközi Újjáépítési Alap felé is. Amint a körülmények engedik, ez az iroda átköltözik Bagdadba.

II. szakasz – a választások utáni helyzet

Az átmeneti nemzetgyűlési választások eredményeként megalakulhat az átmeneti kormány és felgyorsulhat a 2005 folyamán, népszavazás útján megerősítendő új alkotmány megfogalmazására irányuló munka. Ezért ez a szakasz számos területen szabad utat biztosít az Irakkal folytatandó további együttműködésre és párbeszédre. Az I. szakaszban elindított tevékenységek mellett az alábbi kezdeményezésekre kerülhet sor:

Az EU hozzájárulás a helyreállításhoz és az újjáépítéshez. Az Európai Bizottság Irak újjáépítésére 2005-ben további 200 millió euró összegű EU-hozzájárulásra tett javaslatot⁴, és arra számít, hogy 2006-ban hasonló összegre lesz szükség a költségvetési korlátoktól és a 2005-ben lekötött összegek felhasználásának lehetőségétől függően. A források nagy része továbbra is az Iraki Nemzetközi Újjáépítési Alapba irányul, bár egy részét fenn lehetne tartani műszaki segítségnyújtási programok és kapacitásbővítés-támogatás közvetlen biztosítására.

Az ilyen programok az iraki érdekektől függően számos ágazatban támogathatják az intézményépítést. Az EU a politikai és biztonsági dimenzióban az ENSZ-szel folytatott teljes körű egyeztetés mellett tanácsadást nyújthatna az alkotmányos folyamatra vonatkozóan, és további segítségnyújtást biztosíthatna a demokratizáció, a polgári törvényvégrehajtás, a jogállamiság, az igazságszolgáltatás és az emberi jogok terén. A szociális és gazdasági

⁴ 109 millió euró a 19 08 07 – Segély Irak helyreállítására és újjáépítésére című költségvetési soron, 10 millió euró pedig a 19 04 03 – A demokrácia és a jogállamiság fejlesztése és megerősítése – az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása című költségvetési soron lett elkülönítve.

dimenzióban kiemelt területet jelenthet a szakpolitikák kialakítása és a helyes kormányzás, ideértve a monetáris és adókérdéseket, az országos statisztika kialakítása; működőképes kereskedelmi, vám- és beruházási rendszerek létrehozása; energia és közlekedés; környezetvédelmi helyreállítás és védelem; a magánszféra előmozdítása, a kis- és középvállalkozások fejlesztése és a megkülönböztetéstől mentes közbeszerzési rendszer.

Az újjáépítéshez nyújtott segítségen kívül további eszközök is elképzelhetők ez után a szakasz után az átmenetből adódó külső finanszírozási szükségletek könnyítésére és a reformok támogatására. Ezeknek az eszközöknek a biztosítása függne a külső adósságteher enyhítése terén elért haladástól, valamint a Nemzetközi Valutaalap által támogatott átfogó makrogazdasági programról szóló iraki megállapodástól.

Hivatalos politikai párbeszéd. Az EU javaslatot tehetne a politikai párbeszédet intézményesítő közös EU-iraki politikai nyilatkozatról szóló megállapodásra. A nyilatkozat kiterjedhetne az emberi jogokra, a regionális stabilitásra, a terrorizmus elleni harcra és az atomsorompóra vonatkozó kérdésekre. Emellett ösztönözni lehetne az Európai Parlamentet és az EU-tagállamok parlamentjeit is az átmeneti nemzetgyűléssel való kapcsolatfelvételre.

Közös munkacsoportok a kölcsönös érdekeket szolgáló ágazatokban. EU-iraki munkacsoportok felállítására kerülhetne sor a gazdasági, statisztikai, kereskedelmi, energetikai (így áramszolgáltatási), közlekedési, műszaki szabályozási és szabványügyi, az információs társadalom, az emberi jogok és a jogállamiság, a migráció és a terrorizmus elleni küzdelem területén folytatandó együttműködés megvitatására. Az energiáról gyorsan ki lehetne alakítani az EU és Irak közötti nem hivatalos párbeszédet, és az EU támogathatná Irak részvételét más regionális energetikai és közlekedési fórumokon. A kétoldalú párbeszéd további regionális párbeszédhez vezethet.

III. szakasz – középtáv

A demokratikus úton megválasztott kormány kinevezése, az új alkotmány Irak általi elfogadása, valamint a törvényhozói és a végrehajtói hatalomra vonatkozó választások megrendezése lehetővé teszi az EU számára az Irakkal való kapcsolatai rendezését. Ebben a szakaszban az EU a következő további lépéseket tehetné:

Kétoldalú megállapodást célzó tárgyalások. Az EU és Irak között létrejövő kétoldalú megállapodás kifejezné a partnerség kialakításához fűződő kölcsönös érdekeket és támogatást biztosítana Irak politikai, gazdasági és társadalmi reformjaihoz. Megfelelő első lépést jelentene a Jordániától keletre fekvő országokéhoz hasonló kereskedelmi és együttműködési megállapodás. Ezt követően megfontolásra kerülhetne egy szélesebb körű megállapodás is.

A gazdasági diverzifikációhoz és a szegénység csökkentéséhez biztosított segítségnyújtás. Ahogy Irak saját bevételi forrásai, különösen a magasabb szintű olajtermelés révén növekednek, úgy csökken majd a külső adományokra való rászorultsága. Az EU az EK-segítségnyújtást műszaki és kapacitásépítő programokra, valamint a gazdasági diverzifikáció előmozdítására és a szegénység csökkentésére, a megélhetés javítására összpontosíthatná.

Regionális keret létrehozása. Az EU feltárhatná azokat a módokat, amelyekkel a barcelonai folyamat során az energetika, közlekedés, környezetvédelem, tudomány és technológia, oktatás, kultúrák közötti párbeszéd, a civil társadalomnak nyújtott támogatás terén az együttműködés előmozdításával kapcsolatban szerzett tapasztalatok hozzájárulhatnak Irak és szomszédai között a regionális együttműködés gazdagítására. Az EU-nak mérlegelnie

kell annak lehetőségét is, hogyan lehetne Irakot bevonni az EU és a térségben levő más, különösen a Jordániától keletre eső partnerek közötti párbeszédbe.

Tartós segítségnyújtás a jogállamiság, a demokratizáció és az emberi jogok számára. Az iraki demokratizáció folyamata az általános választásokkal nem ér véget. Ezért az EU-nak középtávon továbbra is kiemelt segítséget kell nyújtania az iraki kormány és a civil társadalom kapacitásának növelésére a demokrácia erősítése, az emberi jogok, így a nők és a kisebbség jogai tiszteletben tartásának biztosítása, a jogállamiság, a korrupció elleni küzdelem és az átláthatóság előmozdítása, az elszámoltathatóság és a helyes kormányzás érdekében.

Az Európai Beruházási Bank hiteltevékenysége. Amint a külső segítségnyújtás súlypontja áthelyeződik a segélyprogramokról, az iraki külső adósság rendezését követően az Európai Beruházási Bank (EIB) hitelei áthidalhatják a segélyek és a magánszféra részvétele közötti időszakot, kezdve az olyan tökeigényes programokkal, mint az infrastruktúrára vonatkozó projektek. Az EIB Iraknak nyújtandó hiteleire vonatkozó mandátumát az új pénzügyi terv keretén belül lehet mérlegelni, talán egy, a Jordániától keletre eső országokra kiterjedő regionális mandátum részeként.

Az Európai Bizottság delegációja. Megfontolás tárgyát képezheti bagdadi képviselő létesítése.

V. KÖVETKEZTETÉSEK

Ez a közlemény arra vonatkozóan fogalmazza meg az első észrevételeket, hogy az EU miként mozdíthatná elő kapcsolatait Irakkal egy olyan fokozatos szerepvállalás politikájára építve, amely megteremti az alapját a jelentősebb és tartósabb kapcsolatoknak középtávon. Az itt megfogalmazott ajánlásokat folyamatos felülvizsgálatnak kell alávetni, és a helyszíni körülményeknek megfelelően kell kiigazítani. A Miniszterek Tanácsának ezeket az ajánlásokat azt szem előtt tartva javasolt tanulmányoznia, hogy az Európai Tanács egyértelmű jelzést küldjön az EU elhivatottságáról az iraki kapcsolatoknak az ENSZ BT 1546. számú határozatának keretén belüli erősítése és egy biztonságos, szilárd, demokratikus és virágzó, a szomszédaival és a térséggel békében élő, a nemzetközi közösség teljes és tevékeny tagjaként működő Irak megteremtéséhez szükséges alapok lefektetésének támogatása iránt.